In memoriam Dr. phil. Friedhelm Hinze

Před njedołhim časom je do Budyšina dóšła zrudźaca powěsć, zo je lětsa 5. februara zemrěł znaty Berlinski slawist, kašubologa dr. Friedhelm Hinze. Njebohi je za čas swojeho wědomostneho žiwjenja na wšelake wašnje też sorabistisce skutkował; předewšěm tutón dźěl jeho dźěławosće chcemy tu skrótka hódnoćić.

Friedhelm Hinze narodźi so 4. awgusta 1931 w Hetzdorfje pola Strasburga we wokrjesu Prenzlau, t. r. w najsewjernišim kóncu Braniborskeje, krajinje z mjenom zdźěla słowjanskeje proweniency, w Uckermarce. Kaž so zda, su jeho poměrnje zahe počeli zajimować stare słowjanskoréčne tradicije kónčinow, z kotrychž je pochadźał; za čas druheje swětoweje wójny je pólsce wuknył wot Polakow, kotřiž su we wokolinje dźěłali jako nućeni dźěłaćerjo. Po wójnje je studował na Berlinskej Humboldtowej uniwersiće slawistiku a zakónčił studij z diplomowym dźěłom z polonistiki. Tehdyši wodźacy slawist NDR Hans Holm Bielfeldt je Hinzu 1955 angažował za dźěło w Instituće za slawistiku Němskeje akademije wědomosćow (pozdźišo Akademije wědomosćow NDR), a to předewšěm, zo by pokročował slědźenja Friedricha Lorentza k pomoršćinje. Wupłód tuteje dźěławosće Friedhelma Hinzy bě nahladna ličba knižnych a druhich publikacijow, kotrež móžemy tu jenož we wuběrku mjenować. Promowował je wón ze „Słownikom a zwukowědu němskich požčonkow w pomoršćinje (kašubšćinje)“, publikaciju ćišćanej w l. 1965, z kotrejž je so wón stał, kaž Polacy pisaja, „z awtorom prěnjeho etymologiskeho słownika kašubskich słownych požčonkow“. Najwobšěrniše a najwuznamniše dźěło je bjez dwěla pjećzwjazkowy „Pomorski słownik (Pomoranisches Wörterbuch)“, započaty wot F. Lorentza a dalewjedźeny a dokónčeny wot Hinzy w lětach 1958–1983. Też onomastika je była zapřijata do jeho slědźenjow, a to mj. dr. z knihu „Slawische Namen Hinterpommerns“, wobdźěłanej tohorunja po zawostajenstwje F. Lorentza. K wudaću starych tekstow słušeja „Starokašubske spěwarske“, wušle l. 1967. Po přewróće je njebohi w třiwosobowym awtorskim kolektiwje sobu dźěłał na knize „Die baltischen Sprachen“, jara prašanym zawodźe do problematiki tutych rěčow, kiž je so mjeztym w 5. nakładźe wozjewił.

Sorabistika je była pódlanske skutkowanišćo Friedhelma Hinzy, ale je měła tola tajki wobjim, zo też tu předleži wjetša ličba publikacijow w formje nastawkow. Wone hodźa so zarjadować do třoch wěcnych wobłukow. Prěni, to su konfrontatiwne slawistiske studije z wobšěrnym wobkedźbowanjom serbšćiny. Hižo na sorabistiskej konferency z tematiku „Stejišćo serbšćiny w slawistice“, zarjadowanej wot Instituta za slawistiku akademije, Budyskeho Instituta za serbski ludospyt a Serbskeho instituta Lipsčanskeje uniwersity w meji 1966 w Budyšinje, je Hinze wustupił z přednoškom

konfrontatiwneho charaktera pod napismom „Tworjenje praesensa passivi w serbšćinje a słowinšćinje“ (Slovinzisch), wotćišćanym w zběrniku „Přinoški k serbskemu rěčespytej“ (1968). Přez lětdźesatki, a to hač do kónca dźewjećdźesatych lět, je njebohi z nastawkami, kiž su přewažnje byli wěnowane leksice w pomoršćinje, serbšćinje a druhich słowjanskich rěčach, wobohaćał „Lětopis“. Jako reprezentatiwny přikład njech tu steji titul z lěta 1989: „Pomoranische und sorbische onomatopoetische Vogelbezeichnungen“. Też zwonka Łužicy, w Moskwje, we Waršawje a wězo w němskich slawistiskich časopisach, je Friedhelm Hinze přeco zaso publikował wunoški swojich přirunowacych slědźenjow. Zwisk k Serbskemu institutej je trał też hišće w času, hdyž bě wón hižo pensioněrowany: Na jednej z poslednich rěčespytnych konferencow, wuhotowanej w l. 1996 wot delnjoserbskeje wotnožki w Choćebuzu pod tematiku „Modernizacija słowoskłada europskich mjeńšinowych rěčow“, je so Hinze wobdźělił z přednoškom „Tendency wutwara kašubskeho słowoskłada“ (1999 we wotpowědnym zběrniku wotćišćany).

Druhi wěcny wobłuk, do kotrehož zarjadujemy serbšćinu a Serbow nastupace publikacije njeboheho, su stawizny sorabistiki. Hinze je spominał na nimale zabyteho Berlinskeho slawista Hermanna Schalla, kiž je w pjećdźesatych lětach počał nahrawać delnjoserbske narěčne teksty na magnetofonowe paski. Wón je pisał wo našim krajanu Mateju Bogumiłu Bronišu, rodźenym w Lutolu w Delnjej Łužicy, wodźacym zastupjerju delnjołužiskeho młodoserbskeho hibanja, kotryž je so jako rěčespytnik wosebje zaběrał z kašubšćinu. Hinze je dale hódnoćił dźěło Reinholda Olescha. A tutej kategoriji publikacijow přirjadujemy też zajimawy nastawk w „Lětopisu“ l. 1983 pod napismom „Vier sorbische Liedtexte bei Florian Cejnowa (1817–1881)“; wótc kašubskeho narodneho wozrodźenja Cejnowa, přećel J. A. Smolerja ze zhromadnych Wróćławskich lět, je do swojeje zběrki pěsnjow słowjanskeho wobydlerstwa pruskeho kralestwa z l. 1878 nimo kašubskich, běskich a serbochorwatskich spěwow přiwzał też někotre serbske w cyle wosebitym, jeho eksperimentam ze „wšosłowjanskim“ alfabetom służacym pismje.

Friedhelm Hinze je ze zajimom sćěhował rezultaty sorabistiskeho rěčespytneho slědźenja w Budyskim Instituće za serbski ludospyt resp. Serbskim instituće, štož so pokazuje w recensijach standardneju dźěłow – to tu wobhladujemy jako třeće polo jeho zaběranja ze sorabistiku. Na jara wustojne a do detailow sahace wašnje, štož jemu leže-še, je wón pohódnoćił tři zwjazki „Serbskeho rěčneho atlasa“, a to w Berlinskej „Zeitschrift für Slawistik“. W samsnym časopisu je wón dwójce recensował dwuzwjazkowy „Němsko-hornjoserbski słownik“, t. r. jeho 1. a 2. zwjazk z l. 1989 resp. 1991. Jeho měnjenje su sej awtorojo słownika wosebje ważili, je dźě Hinze sam był nazhonity leksikograf.

Naše hódnoćenje by było njedospołne, hdy bychmy njespomnili na jeho něhdźe dwacećilětne skutkowanje jako člon Mjezynarodneje dźěłoweje skupiny za Słowjanski rěčny atlas (OLA). Tam je wón jara aktiwnje dźěłał w Subkomisiji za morfonologiju a je był awtor mnohich, dialektny material ze wšěch słowjanskich rěčow dokładnje analyzowacych legendow za leksikaliske karty atlasa. So wě, zo bě do tutoho rěčneho materiala přeco też zapřijaty serbski, tak zo je wón jako sobudźěłaćer na Słowjanskim rěčnym atlasu přeco też dźěłał sorabistisce. Deleka podpisany ma jara přijomne dopomnjenki na tule dźěławosć, na kotrejž je tohorunja wobdźěleny był, a na zhromadne přebytki pola našich přećelow nimale we wšěch słowjanskich krajach.

Mjeno dr. Friedhelm Hinze wostanje sorabistam-rěčespytnikam – kaž zawěsće też zastupjerjam druhich linguistiskich disciplinow – w dobrym pomjatku.

Helmut Jenč